

Åpning av Elden på Røros, 26. juli 2012

Fylkesmannen var invitert til å åpne årets utgave av det historiske spelet Elden på Røros. Som innfødt rørosing var det lett å si ja.

Du kan lese åpningstalen her.

Åpning av Elden 2012

Kjære medpublikummere, kjære alle dere som er aktører og alle dere andre som sammen bidrar til den opplevelsen vi skal få i kveld.

Takk for invitasjonen til å få si noen ord ved åpningen av 2012 utgaven av Elden. For en som fortsatt kaller seg Rørosing kjennes det som en stor ære å få stå her, midt i barn- og ungdommens rike, å få lov til å bidra bitte litt. Og så må jeg få si at jeg akkurat nå føler meg ekstra stolt over det å være Rørosing. Vi skal snart få delta i et stykke historie som er en del av vår egen. Ide, tekst og musikk er skapt her, til og med av småsøkna til barndommens kompiser! Den lokale dugnadsånden er atter mobilisert. Og folk stiller opp. Takk til alle dere som er med på å gjøre denne opplevelsen mulig for oss alle.

Elden skal nå spilles for 13de gang. Den er blitt en institusjon. Fått faste rammer. Unge rørosinger har fått prøvd sine skuespiller- eller sangtalenter, noen har alt begitt seg inn på den ”smale vei” etter å ha høstet positive erfaringer ved å delta her. Det syns jeg er flott!

Jeg er sikker på at mange av dere som er her i kveld har sett Elden før. Kanskje flere ganger til og med. Men dere kommer igjen. Noen har latt seg pirre for første gang. Men hvorfor er vi her? For oss gjengangere handler det litt om spenningen ved fornyelse, ny regissør, noen nye sanger eller noen nye skuespillere. Dynamikken i spelet. De helt spesielle kulissene her midt i verdensarven kan alene være grunn nok til at vi velger å bruke en kveld her. Men jeg vil og tro det er noe mer, at det er stykket, Elden, som trekker. Og Eldens temaer er jo de evige; krig og fred, seier og nederlag, kjærlighet og lengsel, kameratskap og svik, liv og død. Mennesker som i perioder utsettes for alle de sterke krefter vi kan stilles overfor. Skjebner som griper oss, historier som vekker følelser og engasjement i oss. Og det at temaene ”aldri går over”, at de hele tiden er deler av vår egen virkelighet på en eller annen måte.

Kalle, som vi skal møte om en stund, hadde ingen mulighet til å ha innflytelse over ”sin krig”. Kongen bestemte, kongen var en krigerkonge, han var eneveldig, med ønsker om større territorium og mer makt. De som ikke adlød ordre, de som ikke ville ofre, de ble drept. Kalle kunne ikke velge. Han hadde ingen stemme.

Forfatteren av Elden sa i et intervju nylig at en av de nye sangene vi får høre i år er inspirert av situasjonen i Syria. Der hersker også en eneveldig, en despot. Men der gjør folket opprør. De prøver å skaffe seg en stemme, de prøver å skaffe seg en rett til å påvirke eget samfunn. Kalle ble sendt mot et annet land. Konfliktenes begrunnelse, og i alle fall med dagens øyne, deres legitimitet, er ytterst forskjellig. Likevel – om det er den ene eller andre sorten konflikt – for de menneskene som rammes blir lidelsene de samme, prøvelsene blir de samme, og menneskene blir eksponert for valg av en helt eksistensiell karakter – og de kan ikke slippe unna!

Jeg har ofte gjennom livet tenkt på hvor ubegripelig heldig jeg har vært. I mitt liv har jeg aldri blitt stillet ovenfor situasjoner som har utfordret eksistensielle dilemmaer eller valg. Har aldri vært nødt til å velge side i konflikter på liv og død, har aldri måttet ta stilling i spørsmål der mitt valg kunne blitt avgjørende for egen fremtid og skjebne på en slik eksistensiell måte. Konsekvensene av de dilemmaer jeg har blitt stilt overfor og de valg jeg har måttet ta blir bare blåbær mot de som handler om liv og død i en konfliktsituasjon, mot de valg som i sin karakter er grunnleggende eksistensielle.

Og er det noe håp jeg har, som far og bestefar, så er det at mine etterkommere også skal kunne være like heldige som jeg har vært. Og da tenker jeg at den viktigste forutsetningen for at det skal bli slik, er at vi lever, og at de kan leve, i et velfungerende, demokratisk samfunn. Vi har alle en stemme. Vi kan alle bli hørt. Vi kan alle velge, og vi lærer oss å respektere valgenes resultater. De som vinner har også lært å respektere de som ikke vant. Det kan være verdt å minne om at vi ikke har hatt det slik særlig lenge. Neste år feirer vi 100 års jubileum for innføring av alminnelig stemmerett. Først da fikk kvinnene en stemme! Om 2 år er det 200 år siden grunnloven ble vedtatt på Eidsvoll. Det samfunn vi har bygd i denne historisk sett korte tida, krever vedlikehold og utvikling. Det krever deltagelse og engasjement. Likegyldighet er alltid farlig!

Og så kan vi se at verden rundt oss også blir stadig bedre, i den forstand at nasjoner ikke lenger har voldelige konflikter med hverandre. Den volden vi nå ser er oftest et uttrykk for interne opprør mot udemokratiske regimer, eller for fanatiske gruppers ambisjoner om ny samfunnsorden på eget territorium. Eller det er ulike former for terrorisme, nasjonal eller internasjonal, utført av personer eller grupper med svært ulike motiver for sine handlinger. Forankra i noe demokrati er de i alle fall ikke!

Det vi ikke vet, har vi ikke vondt av, er et utsagn jeg vil anta mange av oss har møtt. Det er neppe noe særlig godt utsagn! For alt det som er viktig for oss som mennesker og individer gjelder vel det stikk motsatte? Jo mer vi vet, jo bedre valg kan vi gjøre, individuelt, kollektivt og på alle nasjonale og overnasjonale nivåer. Jo mer vi vet, jo lettere unngår vi å skape konflikter, jo lettere unngår vi å skape situasjoner som fremmer konflikt, eller utsetter oss for de eksistensielle valgene. Med en stadig mindre og mer sammenvevd verden er dette viktigere enn noen gang. Flere og flere problemstillinger må løses gjennom samarbeid mellom nasjoner, ja endog på globalt nivå. Da har vi ikke alltid de samme demokratiske funksjoner å stole på, da er det kunnskap og politisk kløkt som gjelder. Og den gode vilje! Så spør det om det vil holde? Kan vi være optimistiske på fremtidige generasjoner og på vår klodes vegne? Etter mitt syn er globale endringer i klima og livsbetingelser for mennesker den største trusselen i forhold til fremtidige konflikter og vanskelige valg. Det være seg for enkeltmennesker som for eksempel kan komme til å måtte velge mellom oppbrudd og det å forsøke å være igjen, eller for nasjoner som kan bli utsatt for ulike prøvelser. Og kanskje er det også i videreføringen av resonnementer rundt dette at vi kan frykte at våre barn og barnebarn får et mer krevende liv enn de fleste av oss har hatt?

Nå skal vi snart gå inn i en fortelling som primært handler om de som ble brikker i noens spill, men som først av alt viser at uansett hvor mye brikke en blir gjort til, så står det menneskelige i oss uendelig sterkt! Og i det faktum ligger vel også en spore til optimisme?

Da ønsker jeg arrangører og aktører lykke til, og oss alle en riktig god, men og tankevekkende fornøyelse, og erklærer Elden 2012 for åpna.